

TEXTOS JURÍDICS I TRADUCCIONS: TESTIMONIS DE CONEIXEMENTS I EINES DE FORMACIÓ PER AL TRADUCTOR JURÍDIC

Esther Morzó¹

Universitat Jaume I

The abstract can be found at the end of the article.
Resumen al final del artículo.

Un pagès marxa a ciutat perquè de tant sentir a dir que tot es fa en nom de la Llei vol conèixer-la personalment. Quan arriba, però, un guardià d'aspecte feroç li barra l'entrada i li diu que s'esperi assegut en un banc. Transcorren les hores, després els dies, les setmanes, els anys, però malgrat els intents per aconseguir audiència, la resposta del guardià no canvia pas: no pot passar. Poc abans de morir, l'home, desesperat, li pregunta:

—Digueu-me, guardià. Tots parlen de la Llei, però durant tots aquests anys, perquè sóc l'únic que ha vingut a veure-la?

El guardià se'l mira i, davant de la imminència de la mort d'aquell pagès a qui ha impedit l'entrada durant tant de temps, li contesta:

—No s'ha presentat ningú a aquesta porta, ni s'hi presentarà mai, perquè la porta és només per a tu. I ara, que ja no serà necessària, la tancaré.

La impotència que la burocràcia provocava a Kafka el va portar a descriure la Llei d'una forma semblant a aquesta a *El procés*, i els docents de traducció jurídica lluitem amb freqüència contra una sensació semblant que s'apodera dels estudiants en veure textos amb una sintaxi feixuga que els fa dubtar dels seus coneixements de la llengua, una puntuació nul·la que els impedeix delimitar les unitats terminològiques per a la comprensió o les recerques documentals, i un entramat de conceptes desconeguts que els remetien a una realitat de la qual sovint desconeixen l'existència mateixa. Alguns senten la necessitat, com el pagès de la història, de desvelar les entranyes de la (*in*)justícia estatal, de la força de la Llei, i desconstruir-la per a desproveir-la dialècticament de tot fonament racional d'una forma marxista, weberiana i derridiana que ens permetria que cada un traspasséssim

1. La investigació per a aquest article ha estat possible gràcies a una beca de formació de personal investigador de la Generalitat Valenciana en el marc del projecte 6760-155-09.

la porta que tenim assignada. Aquestes persones es plantegen els textos com un repte al qual poden accedir i, per això, se senten motivats. Tanmateix, hi ha un perfil distint d'estudiants que ensopeguen amb un desconcert causat per la densitat conceptual i la complexitat dels textos especialitzats, la qual cosa comporta inseguretats i, finalment, rebuig.

EL DRET EN ELS TEXTOS

D'altra banda, la metàfora que ens brinda Kafka en el relat que aquí reproduïm no revela tan sols una manera de rebre el dret per part dels llecs (voluntaris o forçosos), sinó que també pot entendre's d'una altra forma. Aquesta història kafkiana ens mostra que darrere de la porta, darrere de la Llei, no podem trobar mai res. Miraculosament, ningú no entra ni surt. No podem acudir personalment a la Llei per a entendre'ns-hi, perquè els textos jurídics estableixen un diàleg circular entre textos: «tots tenen dret al jutge ordinari predeterminat per la Llei» (exposició de motius de la Llei del jurat). I la Llei, aquí, és un altre text escrit, que es revesteix d'una força autoritària, que s'observa com la font del poder, la justificació de les accions, la referència que se'ns ofereix com a motiu últim.

Aquesta és una característica del dret vigent en els estats democràtics que suposa una evolució —encara que podríem ironitzar sobre això— respecte a estadis anteriors en els quals prevalia el lliure arbitri d'un dirigent o d'un grup en què es concentrava tot el poder sense possibilitats de fiscalització. Així doncs, encara que aquest principi de seguretat pugui semblar una mesura restrictiva, s'imposa pel nostre interès. Per fortuna, els temps feudals en els quals la divinitat conferia a un representant polític més *terrenal* un poder discrecional per a disposar i castigar són ja cosa de la història.

Segons ens expliquen els sociòlegs (Gellner, 1988), en les societats agràries i preagràries el coneixement està fermament vinculat a una institució. Així, en un temps històricament remot de la societat occidental, el monarca constituïa la font de reglamentació de la vida social de la mateixa manera en què el clergat atresorava entre els murs monacals el coneixement sobre les lleis espirituals. Amb aquesta monopolització, s'assegura el poder i, com a mesura preventiva, apareix l'obscurantisme que serveix per a protegir-lo. Per contra, en les societats modernes, institució i coneixement se separen, de manera que aquest últim es converteix en un bé públic que pot ser objecte d'especialització per part d'un col·lectiu particular de la societat. En aquest sentit resulta destacada la codificació del dret europeu i, conseqüentment, del coneixement que conforma la base de la professió

dels juristes. Aquesta tendència podria considerar-se un cas extrem de l'evolució que descriu Murphy (1988: 246-247):

«El procés de racionalització formal genera un nou tipus de coneixement, el coneixement sistemàtic, codificat, generalitzat (la qual cosa implica una natura abstracta) dels mitjans de control (de la natura i dels éssers humans). [...] Aquest coneixement formalment racional, abstracte i utilitari deriva en nous mitjans de control (de la natura i d'altres grups) i esdevé una forma de coneixement quantitativament i qualitativament diferent del coneixement pràctic anterior i del coneixement vinculat a la condició social i a la cultura.»²

La fonamentació del dret en textos escrits que prevalen sobre els individus s'estableix per a evitar l'arbitrarietat dels poders públics, la interdicció de la qual cosa es recull en la nostra Constitució de 1978. Així, la legislació actual està informada del principi de seguretat, pel qual res no pot penalitzar-se si no se segueix un procés amb les garanties democràtiques que culmina en la tipificació i la publicació de la conducta delictiva; açò és, no pot acusar-se ningú de res que no es conegui prèviament que és delicte. La doctrina és clara: *nulla pena sine lege*. No obstant això, hem de tenir en compte també que se suposa que la publicitat d'una norma —estretament vinculada a la codificació del dret— n'implica el coneixement, o el corollari pràctic: la ignorància de les normes no n'eximeix del compliment.

En aquesta conjuntura, un discurs es legitima per l'existència d'un discurs previ, així com per l'apel·lació al coneixement públic (en teoria, si més no). Aquesta forma de crear coneixement a partir de coneixement és una solució (de fet, i com assenyalàvem, una segona solució) al caràcter *social* de la disciplina. El dret no presenta una relació directa amb el món natural, com ocorre amb la biologia, per exemple. A diferència de les ciències experimentals, el dret no descriu, explica i preveu fenòmens naturals, sinó que afecta les relacions socials que, per definició, sorgeixen en una cultura i estan mediatitzades per aquesta. Si recorrem a la sociologia de les professions, podem fonamentar-nos en la distinció que s'estableix entre professions *científiques*, compromeses amb els fets (enginyeria o medicina), i professions *normatives*, que tracten qüestions de valor i entre les quals es troba el dret (Macdonald, 1995: 168-169).³ No volem entrar ara en valoracions

2. Les traduccions no acreditades són de l'autora.

3. També es distingeixen les professions *sincrètiques*, que combinen totes dues característiques i entre les quals podríem esmentar la professió dels acadèmics (MACDONALD, 1995: 169).

respecte a la distinció entre dret *natural*, vàlid universalment perquè fa referència a valors inherents a l'home, i dret *positiu*, on es dóna cabuda a particularitats socialment marcades; d'aquestes disquisicions s'encarrega ja la filosofia del dret. El que resulta evident és que, ni en cas d'existència d'un dret natural, aquest no podria portar-nos de la mà, assenyalar el sol i dir-nos «sol», com feia un dels nens amb els quals treballava Jean Piaget i que pretenia assegurar amb una certesa absoluta que la paraula corresponia evidentment i unívocament a l'objecte.

El coneixement que conforma la regulació de la justícia en la societat, la manera de conviure i de solucionar, en cas de conflicte, els litigis entre individus és, ja que ens manquen universals morals perfectament definits, un coneixement formal plasmat en textos escrits. Si, com ens diu la sociologia (Macdonald, 1995: 160), les professions són agrupacions basades en el coneixement, podríem argüir llavors que, en el cas del grup social que conformen els juristes, el coneixement i la professió mateixa es fonamenten en textos discursius. Sense textos, no hi ha dret, de la qual cosa es desprèn la naturalesa discursivitzada d'aquesta disciplina.

ELS GÈNERES DEL DRET

Aquests textos que constitueixen les bases de la ciència del dret presenten certes característiques comunes que permeten als usuaris competents de la llengua identificar els textos redactats per juristes. Es tracta d'un discurs que embolcalla els redactors, que preexisteix l'individu⁴ i que aquest s'encarrega de perpetuar instintivament com a mitjà de protecció del coneixement (Gellner, 1988) tant en el pla del contingut com en el de la forma. De la mateixa manera, els textos que no es troben impregnats d'aquest coneixement poden identificar-se amb la mateixa facilitat i es veuen condemnats a la marginalitat per *defectes de forma*, de la qual cosa es deriva la importància de conservar les convencions que, en molts casos, no són de cap manera discrecionals, sinó que es contemplen en els textos normatius. Per posar un exemple, la Llei d'enjudiciament criminal (Corts Generals, 1882/1997) descriu com han de ser les sentències en els processos penals, de forma que un jutge no pot posar el nom on li plaga, per exemple, ni descriure els fets després d'explicar la legislació en què basa la seva decisió. Són convencions (Lewis, 1969) que es respecten de la mateixa mane-

4. En aquest sentit, resulten destacables les contribucions de Foucault a la teoria moderna del coneixement. Vegeu, per exemple, **FOUCAULT** (1982: 105s).

ra en què conduïm per la dreta perquè sabem que els cotxes que s'acosten a nosaltres en sentit contrari també ho faran i perquè sabem que ells saben que nosaltres triarem circular per aquesta banda. En altres paraules, pel *principi de seguretat*.

En l'àmbit de la llengua general, ocorre exactament el mateix. Les cartes se signen al peu, les receptes comencen pels ingredients, les targetes de visita inclouen les dades de qui ens les lliura, etc. I sabem què trobarem en cada cas i on perquè els altres saben que ho buscarem allí i perquè tots sabem que estem cooperant. Així mateix, podem estar segurs que no ens envien una multa si el que rebem té una imatge de la sirenetta de Copenhaguen al dors; que a les tres del matí no ens truquen per dir-nos que s'anul·la el vol que havíem reservat per a dintre de tres mesos; que la filla petita del nostre corredor d'assegurances no ens escriu per a informar-nos de les condicions de la pòlissa que pensem subscriure; que un *sí* telefònic no ens obliga (legalment) a complir un contracte; i és evident l'estranyesa que ens produiria que el president de la comunitat de veïns ens enviés una convocatòria de reunió per a comunicar-nos que acaba de comprar-se un cotxe nou. Mantenim les convencions per seguretat, i les adoptem per economia.

L'emissor d'un missatge s'estalvia fatigues si, per comptes de trobar-se davant d'un paper en blanc, disposa d'una espècie de guió, una estructura interioritzada de forma i contingut que li dicta què ha de dir i com. Per la seva banda, el receptor obté un estalvi interpretatiu proporcional que li permetrà entendre el missatge amb menys atenció i esforç mental. Naturalment, açò es donarà sempre que coneguem les convencions, és a dir, si estem familiaritzats amb el *gènere*.

Per a descriure aquest concepte d'una forma succinta, podríem començar dient que un gènere és una manera convencionalitzada de comunicar-nos en situacions arrelades en un context social. Evito conscientment l'expressió *forma convencionalitzada* (Kress, 1985: 85; Hatim i Mason, 1990: 140; Swales, 1990: 12, on gènere i estil apareixen difuminats) perquè considero que el gènere afecta tant la forma com el contingut d'un missatge. En aquest sentit, cal destacar l'aportació del crític i teòric rus Mikhail M. Bakhtin, que proporciona un *gir sociològic* a la teoria del gènere, o *genologia* (van Tieghem, 1938). Bakhtin (1979/1982: 248-255), en oposició als seus predecessors formalistes, és el primer a introduir en l'estudi del gènere la dimensió sociològica, que dona compte de la participació de la societat en la producció d'un discurs per part d'un individu, de forma que la comunicació es converteix realment en la (re)producció de pautes marcades per un col·lectiu. El gènere és, doncs, un tipus relativament estable d'enunciat elaborat per una esfera concreta d'ús de la llengua a partir d'enun-

ciats individuals, determinats per aquella esfera, en els quals es vinculen indissolublement un contingut temàtic, un estil (col·lectiu) i una composició o estructura, i en el qual es revela una manera de veure i d'interpretar aspectes particulars del món, de conceptualitzar la realitat en la memòria (també col·lectiva).

Com pot apreciar-se en aquesta reformulació, en la qual intento captar l'esperit de la teoria bakhtiniana del gènere, aquest, com la comunicació que es desenvolupa prenent-lo com a base, no és un acte individual i natural a l'home, sinó col·lectiu, per tal com la consciència humana és social (conferiu Bohannon, 1992). Així doncs, l'individu s'expressa amb aquests espais verbals preexistents que, en conseqüència, tenen una forta càrrega sociohistòrica i també ideològica, la qual s'activaria tant en la producció com en la recepció (Bakhtin, 1981: 276):

«Cap paraula viva es relaciona amb el seu objecte d'una forma *singular*: entre la paraula i el seu objecte, entre la paraula i el subjecte parlant, existeix un entorn elàstic d'altres paraules alienes sobre el mateix objecte, el mateix tema [...]»

En aquesta concepció, en la qual el gènere pot entendre's com el testimoni d'una comunitat marcada per unes condicions situacionals específiques en l'ús del llenguatge, aquesta categoria s'observa com una forma *local* de coneixement,⁵ és a dir, com una producció d'una *esfera concreta d'ús de la llengua*. Els corollaris teòrics d'aquesta concepció són nombrosos en diversos àmbits d'estudi (Todorov, 1988; Swales, 1990; Bhatia, 1993), però el que és més important és la demostració que s'ha fet mitjançant mètodes empírics contrastius (García Izquierdo, 1999) del fet que el gènere es conforma amb maneres particulars de conceptualitzar la realitat. Així doncs, les comunitats presenten alternatives divergents en aquestes formes de representació i el fet que els gèneres varien de cultura en cultura constitueix una prova suficient de la utilitat que presenta estudiar-los per a la traductologia.

En la definició de les característiques d'un gènere, les opinions divergeixen. Segons Maingueneau (1998: 50-54), aquestes serien: la finalitat de la comunicació reconeguda pels interlocutors de la situació, la condició o situació social de les persones que intervenen, la temporalització, el suport material i l'organització textual (*macroestructura* per a van Dijk, 1980). Altres autors advoquen per una característica decisiva que es complementaria amb elements secundaris. Així, Miller (1984), des de la retòrica, conferiria

5. Vegeu, en el camp de l'antropologia, GEERTZ (1983: 4): «les formes del coneixement són inevitablement locals, inseparables dels seus instruments i dels seus motlles».

pràcticament tota la importància al propòsit de la comunicació, de manera que els emissors triarien la forma dels missatges d'acord amb experiències discursives prèvies on la reacció dels receptors respecte al compliment del propòsit de l'orador els hauria donat pautes per a avaluar l'adequació d'un gènere a una situació semblant. En l'ensenyament de segones llengües, Swales (1990) o Bhatia (1993) seguirien aquest enfocament en afirmar que els gèneres es distingeixen per un propòsit retòric dominant i que la resta de factors constitueixen variacions secundàries. També Kress (1985: 183) es concentra en la forma derivada «de l'estructura d'una ocasió social (repetida freqüentment), amb els seus participants i propòsits característics». I en això coincideixen també Hatim i Mason (1990: 140):

«Els gèneres són *formes convencionalitzades de textos* que traspuen les funcions i els objectius que s'esdevenen en una ocasió social determinada, com també els propòsits d'aquells que hi participen.»

Si tornem al cas dels juristes, l'ús de gèneres, d'aquests espais verbals preexistents, pot arribar a tractar-se d'una qüestió normativa i prescriptiva recollida en una llei (conferiu, per exemple, Corts Generals, 1882/1997) o d'una prevenció per part dels advocats davant la interpretació inesperada (i interessada, per descomptat) que col·legues i tribunals podrien donar a fragments alterats respecte a models anteriors (*redactat a prova de tribunals*). Aquestes condicions restrictives posseeixen també una part positiva i és la seguretat que ofereixen i que ha estat possible desenvolupar gràcies al consens en una àrea concreta de coneixement i pràctica, gràcies a l'agrupació de les persones que serveixen la societat en les funcions derivades d'aquesta àrea, és a dir, gràcies a l'existència d'una professió jurídica.

LA PROFESSIÓ JURÍDICA EN ELS GÈNERES

Com tota professió, els juristes han hagut de delimitar una àrea d'influència, en termes extensius i restrictius, amb la qual cosa han tancat un terreny pràctic i teòric en el qual han obtingut el reconeixement social (per dir-ho d'alguna forma, ningú que no sigui jurista s'atreveix a exercir davant els tribunals), com també jurídic (hi ha una legislació que empara la jurisdicció dels professionals del dret en el marc de les professions) i també conceptual (la pràctica és avalada per un coneixement abstracte i utilitari de la funció social dels juristes). Al mateix temps que s'assentava la professió en una àrea social determinada, es reduïa el nombre de situacions comunicatives possibles i, a través de les ocurrències consecutives d'aquestes

situacions, s'han anat confeccionant models textuais i s'ha pogut observar si aquests models s'adequaven als propòsits comunicatius, si produïen els efectes perseguits al mateix temps que n'evitaven d'altres no desitjats.

Així doncs, aquests gèneres, models textuais o com vulguem dir-ne, constitueixen un producte culturalment arrelat que catalitza tota una herència de pensament. I, des del moment en què els juristes els reproduïen en els texts, esdevenen cabdals per als traductors. Els traductors jurídics s'enfronten a dues d'aquestes tradicions textuais (i jurídiques) en la traducció dels textos, testimonis i reproductors del coneixement jurídic.

EL GÈNERE I EL TRADUCTOR JURÍDIC

En aquest sentit, el pas de la concepció interlingüística i fins i tot intertextual de la traducció a una perspectiva intercultural (vegeu, per exemple, Vidal Claramonte, 1998: 51-63) permet parlar de la traducció com una comunicació intercultural (Snell-Hornby, 1988/1995: capítol 2) i del traductor com un mediador entre cultures (vegeu Carbonell i Cortés, 1997), també en l'àmbit d'especialitat. Això comporta reconèixer la necessitat que aquest grup professional té de desenvolupar una competència cultural⁶ que es faci palesa en els textos perquè aquests no es vegin marginats o rebutjats, com dèiem anteriorment, i actuïn com a autèntics *béns de consum* de la societat receptora, açò és, perquè puguin complir la seva comesa.

En aquest sentit, la traducció de textos jurídics és una lluita constant entre l'acceptabilitat i la idoneïtat, o si es prefereix, entre l'estrangerització i la domesticació (Venuti, 1995). En el context de la traducció jurídica entre l'anglès i el català, per exemple, un text jurídic traduït han de poder-lo entendre els juristes de tradició receptora sent conscients que no es tracta d'un text al qual hi són aplicables les mateixes normes jurídiques d'un original, ja que s'emmarca en un altre sistema jurídic, el britànic.⁷ Així, es produeix un debat constant entre fórmules tradicionals de la llengua meta i fórmules que denoten l'alteritat del concepte jurídic; és el que Leo Hickey denomina *marcar* el text (Hickey, 1998). Per posar un exemple, en un títol

6. La proposta que considero més encertada en l'estudi de les habilitats que es requereixen per a traduir i que s'actualitzen en l'acte traductor és la del grup d'investigació **PACTE**, de la Universitat Autònoma de Barcelona, dirigit per la Dra. Hurtado Albir (vegeu, per exemple, HURTADO ALBIR, 1999; o PACTE, 2000).

7. No incloc en aquest supòsit l'encàrrec professional en el qual es demana al traductor que redacti un text jurídic de la cultura receptora a partir de l'oferta informativa que conté un text jurídic d'un altre sistema, a fi que la traducció actuï com a original.

acadèmic, hem de traduir el nom de la llicenciatura o això representaria una convalidació que ultrapassa clarament les funcions d'un traductor? En una sentència, traduïm *High Court of Justice* per 'Tribunal Superior de Justícia' i l'equiparem amb el màxim òrgan judicial autonòmic?; triem una traducció que produeixi estranyesa com seria 'Alt Tribunal de Justícia' per alertar el lector que no entén realment el que podria semblar que coneix?; o deixem l'expressió sense traduir per oferir el nom real de la institució?

Per aquesta batalla de tradicions, els textos que (re)produeixen els traductors són molt diferents dels textos que (re)produeixen els juristes. Les traduccions es troben a cavall entre un sistema jurídic i un altre; pertanyen a ambdós al mateix temps que a cap; són terra de ningú, *enllocs* (Auge, 1992/1998). O són la terra del traductor?

Ja fa temps que es parla de la traducció com d'un tercer espai o d'una intersecció, en termes bhabharians (Bhabha, 1994) i lotmanians (Lotman, 1993/1999). Itamar Even-Zohar, en la seva tesi de 1971, no traduïda de l'hebreu, ho planteja clarament (citada a Even-Zohar, 1978), però també s'esmenta en obres més recents com ara Frawley (1984) o Baker (1995; 1998). Des d'un punt de vista teòric però també descriptiu, s'addueix que entre una cultura original i una cultura meta, la traducció crea un espai cultural intermedi que planteja característiques d'ambdues cultures i d'altres que la distingeixen de l'una i de l'altra. Aplicat al que això suposa per al gènere, nosaltres defensem que els traductors jurídics són un tipus de redactor especial, diferenciat dels juristes, amb una funció distinta i, també, un procés d'aprenentatge inequívoc que l'integrarà en la seva pròpia comunitat.

EL GÈNERE EN LA SOCIALITZACIÓ

Aquest procés d'aprenentatge en què s'adquireix la cultura que comparteix una agrupació professional engloba l'adquisició de coneixements, habilitats i valors. A fi d'explicar-nos de quina forma travessem aquest procés, acudirem a la teorització que s'accepta en sociologia, en la qual es combinen processos socials i cognitius. Així, el concepte de *socialització* ret compte d'aquest procés d'aprenentatge de la cultura (vegeu Fernández Mostaza, 1999: 42-43 i 50-51), és a dir, de l'adquisició de la competència cultural que té com a resultat la integració d'aquesta cultura en la consciència de l'individu, el qual adquireix, com a part integrant de la seva personalitat, alguns elements de la societat en què naix.

Seria necessari distingir entre aquest procés de socialització *primària* i

els de socialització *secundària*, ja que mostren característiques diferenciades i comporten perspectives d'estudi distintes. El primer procés, el més general, és el que experimenta el nen des del moment que naix; aquest procés li permetrà construir un món on viure que constituirà la mesura de totes les socialitzacions posteriors.

La socialització secundària, en canvi, fa referència únicament a aspectes parcials de la vida d'un individu que participa en un món social (Fernández Mostaza, 1999: 48) o en una professió específica. Seria, per tant, aquest segon procés el que ens interessaria ara, una socialització en què l'individu és conscient de l'aprenentatge, és a dir, la persona s'adona que les normes que aprèn en una socialització secundària no són universalment vàlides i afecten tan sols una parcel·la de la seva experiència, en el cas que ens ocupa, la professió que exerceix. El contacte amb els individus de l'entorn de treball fa que el nouvingut els atribueixi una sèrie de conductes, valors, opinions, etc., que anirà veient que comparteixen tots els membres de la comunitat jurídica. Gradualment, també el nouvingut interioritza aquests factors i els comparteix, amb la qual cosa, a través de la socialització, s'ha assegurat l'harmonia entre les normes i els valors del sistema i els significats subjectius dels actors socials (Atkinson, 1983: 225). D'aquesta manera, es conforma el que Bourdieu i Passeron denominen *habitus* (Bourdieu i Passeron, 1977), açò és, les formes de percepció, de pensament, d'apreciació i d'acció que posseeix una col·lectivitat determinada, les formes que configuren la cosmovisió indiscutida d'un sector, la qual es fa palesa en tots els productes culturals i, entre aquests, els textos (Geertz, 1993).

Si acudim a la sociologia de les professions, podríem dir que, des de la perspectiva de la sociologia funcionalista (Merton, 1957), són els membres més reputats de la professió els qui marquen els continguts que informen aquesta competència i els qui els transmeten mitjançant la socialització dels individus més joves. Les teories interaccionistes, en canvi —i per anomenar un corrent sovint oposat al funcionalisme—, dirien que els joves aprenen en context a través del descobriment (Miller, 1970). Un altre punt de vista seria el de Bourdieu i Passeron (1977), sociòlegs de l'educació de tall marxista i estructuralista, que afirmarien que els joves són educats a través d'una violència simbòlica, amb la imposició de significats i definicions que persegueixen la perpetuació de les relacions de poder al mateix temps que amaguen els interessos reals de la comunitat. Es tractaria de la *reproducció cultural* que banya amb una capa de neutralitat els interessos sectorials així legítims.

Naturalment, cal situar cada una d'aquestes formulacions en el seu context, pel que fa tant al moment en què van sorgir com als casos pràctics que donen suport a la reflexió teòrica. Però sigui quin sigui el mecanisme

autèntic, que podria ser diferent segons les professions, una cosa comuna a totes les posicions vistes és que la socialització constitueix un procés en què una persona entra a formar part d'una comunitat a través de l'aprenentatge del coneixement, però també d'altres elements relacionats amb la *cultura* (Kottak, 1996: 2, 13) com poden ser els valors, els interessos, la identitat i les definicions de funcions o rols (Bucher i Strauss, 1961).

LES TRADUCCIONS COM A EINA SOCIALITZADORA

En l'ensenyament de la traducció jurídica, fomentem aquest aprenentatge en l'àmbit de la professió jurídica i, així, exposem als estudiants a diferents gèneres jurídics que els permeten aprendre quines són les convencions que respecten i perpetuen els juristes en els seus textos (quant a la idoneïtat d'aquest mètode, conferiu Reiss i Vermeer, 1989/1991; Hatim i Mason, 1990; Baker, 1992; Hurtado Albir, 1995; o Trosborg, 1997). Amb això, es pretén que el traductor jurídic desenvolupi una competència cultural que li permeti interpretar i produir textos jurídics. No es persegueix —ni s'aconsegueix— que interioritzi valors, interessos o rols, de manera que aquest aprenentatge es realitza d'una forma molt selectiva —manipuladora, si es vol— amb mitjans i resultats diferents als de la socialització secundària dels mateixos juristes. D'una banda, els mitjans són diferents perquè no pot equiparar-se ni qualitativament ni quantitativament la forma en què el traductor jurídic i els juristes interactuen amb altres juristes. D'altra banda, els resultats són també diferents perquè no s'incorporen a la pròpia personalitat els valors, les actituds, les habilitats i els coneixements; tan sols passen a formar part del coneixement formal propi de la professió de traductor jurídic.

Així doncs, utilitzem aquests textos per a fomentar la competència cultural en el traductor jurídic, però no acudim a ells per a desenvolupar el nostre propi *habitus* professional, amb la qual cosa desaprofitem una herència pròpia i una eina socialitzadora a la nostra disposició. Els estudiants no s'exposen a traduccions de membres adults (remarquem el plural), sinó que tan sols poden accedir a la del seu professor o a la dels seus companys, que es troben també en una fase incipient de socialització. Amb això (o potser *sense* això), no es crea una identitat professional ni sorgeix en l'individu la sensació de pertànyer a una professió, sinó que es perpetua la concepció de la traducció jurídica com un ofici auxiliar, una activitat secundària que serveix d'ajuda al dret, l'autèntica professió. Per bé que la funció de la traducció sigui servir a juristes i a d'altres sectors de la societat,

això no constitueix cap perjudici perquè la traducció es consideri una professió autònoma que ofereix productes diferents a d'altres sectors i que compta amb un coneixement fonamentador particular.

Potser un signe que ens hauria de fer adonar als docents de la necessitat de canviar la forma d'actuar seria la feble consistència de les associacions professionals, l'absència d'un col·legi, els desacords entre professionals per la divergència de perfils de formació (s'oposa la formació a través de la pràctica a la que s'aconsegueix amb una titulació de grau superior), però també el testimoni dels llicenciats que han d'acabar sols uns clients que creuen fermament que una formació lleugera en idiomes capacita suficientment per a traduir. Això deixa veure l'escassa consideració social de la professió del traductor, que deriva de la falta de coneixement de la funció del traductor en el mercat de serveis. Així, se'ns barra la possibilitat d'establir una jurisdicció pròpia, un àmbit pràctic d'exercici que ha d'assegurar tota professió en el camí cap a la solidesa i com a pas previ a l'establiment d'una regulació en la qual s'emmarqui la seva activitat.

Resulta evident, en conseqüència, que si volem que els traductors puguin gaudir de la millor vida professional possible hem d'escometre accions que *formin* la societat en el que és i deixa de ser la traducció. Tanmateix, seria encara més urgent formar (socialitzar) els nostres estudiants i (resocialitzar) els traductors en aquesta matèria. En aquest sentit, podríem plantejar-nos diversos objectius professionals que s'aconseguirien amb metodologies diferents. Alguns d'aquests objectius serien els següents: les habilitats socials per a tractar amb els clients, l'adequació de capacitats i pràctiques al mercat de treball, el coneixement de les obligacions professionals amb l'estat, el coneixement de la funció del traductor en la societat i de les competències pròpies, l'autoconsciència de les capacitats professionals, la interiorització de la voluntat de servei a la societat i de la necessitat de pràctiques deontològicament acceptades, la priorització de la qualitat, la presa de consciència de la necessitat permanent d'actualitzar coneixements, l'adquisició de consciència de grup, l'homogeneïtzació del coneixement, la solidaritat comunitària, l'adquisició d'una identitat professional, etc.

I una metodologia que ens ajudaria a aconseguir diversos d'aquests objectius seria treballar amb traduccions, amb el tercer espai discursiu del qual parlàvem abans i que conforma el *transgènere* (Monzó Nebot, 2001). D'una banda, conèixer els gèneres de la traducció repercutiria en l'efectivitat professional dels estudiants, que es veuria incrementada coneixent en la primera formació a la universitat quines són les convencions específiques de les traduccions —que alguns grups d'investigació s'encarreguen ja de descriure (destaca el grup que dirigeix la Dra. Mona Baker de la **UMIST**, a

Manchester). D'altra banda, la socialització a través dels textos de *la seva* cultura milloraria l'ensenyament (i la formació professional) en un plànol també subjectiu. Tot i que pugui semblar exagerat, els nostres estudiants tenen problemes d'identitat. La conformació de la identitat pròpia en la socialització secundària és un procés complex d'aprenentatge i interiorització de la cultura professional sobre el qual no s'ha meditat prou en l'àmbit de la traducció. El testimoni dels estudiants, dels acabats de llicenciar, però també dels professionals de la traducció ens indica que existeix una gran inseguretat —que és la gran enemiga de la motivació, al seu torn, la millor amiga de l'aprenentatge. En aquest sentit, acudir als textos que produeix la nostra cultura seria una mesura de correcció; de fet, aquesta seria l'única forma en què els membres de la comunitat poguessin (re)produir els gèneres propis de la nostra comunitat professional i, així, fomentariem el coneixement pràctic i formal que constitueix un altre dels pilars de les professions establertes i socialment respectades.⁸

Tanmateix, l'experiència ens indica que un gran nombre de professionals se senten molt incòmodes si altres traductors intenten accedir al seu treball;⁹ i així aconseguir aquesta eina resulta un treball poc productiu. Això no obstant, no dubtem que la finalitat mereix l'esforç, ja que en la nostra experiència en la docència de la traducció jurídica tots els estudiants s'han sentit més segurs i han augmentat el rendiment estudiant traduccions (remarco de nou el plural) dels gèneres que treballem en les assignatures, tant si aquest estudi es produeix abans d'iniciar els treballs de traducció com si es fa *a posteriori*.

UNA PROPOSTA PER AL CANVI

Els docents i formadors de la traducció jurídica no ens hauríem de permetre perdre aquestes eines, ja que s'hi poden potenciar els mitjans d'a-

8. Al si del Grup d'Investigació en Traducció Jurídica de la Universitat Jaume I integrem aquesta acció en una sèrie d'activitats curriculars i extracurriculars en las quals es potencia també el tracte directe dels estudiants amb professionals invitats, amb clients potencials, amb situacions reals de traducció, etc. (Vegeu BORJA ALBI i MONZÓ NEBOT, 2001; MONZÓ NEBOT, BORJA ALBI i JENNINGS, 2001; MONZÓ NEBOT, 2002).

9. Tot i que per motius de confidencialitat no podem citar les fonts, aquesta afirmació es deriva de la investigació realitzada per a la meua tesi doctoral en la qual està resultant difícil aconseguir traduccions per a estudiar-les. Alguns professionals han reconegut que se senten insegurs davant la possibilitat que algú *jutgi* les seves traduccions, malgrat que he insistit tothora que aquest no és pas el meu propòsit.

quest sector professional i ajudar-los (i ajudar-nos) en la correcta socialització del traductor, però també poden servir per resocialitzar el traductor professional. Així avançaríem en el nostre àmbit cap a l'equilibri entre teoria, pràctica i valors que caracteritza les professions socialment respectades. Junts, professionals, investigadors, docents i estudiants, podem contribuir perquè la professió posseeixi el coneixement formal, abstracte, racional i utilitari (Murphy, 1988) que la sociologia de les professions identifica com el fonament de tota professió. I tan sols si ens convertim en una professió gaudirem de l'autonomia necessària per a potenciar el coneixement social de la nostra activitat, perquè la societat, els clients, els sectors que entren en competència directa amb els traductors, l'estat i la voluntat pública compreguin que les traduccions jurídiques són jurisdicció dels traductors jurídics, que nosaltres som qui podem actuar en els problemes que planteja aquesta necessitat social de comunicar-se entre cultures, també en l'àmbit de les relacions jurídiques.

BIBLIOGRAFIA

- AUGE, M. (1992/1998), *Los «no lugares». Espacios del anonimato. Una antropología de la sobremodernidad*, Barcelona, Gedisa.
- BAKER, M. (1992), *In Other Words: A Coursebook on Translation*, Londres i Nova York, Routledge.
- (1995), «Corpus Linguistics and Translation Studies: Implications and applications» dins BAKER, M. i altres (ed.) (1995), *Text and Technology: in Honour of John Sinclair*, Amsterdam i Filadèlfia, John Benjamins, pàg. 233-250.
- (1998), «Investigating the language of translation. A corpus-based approach», *Meta*, 43: 4, pàg 480-485.
- БАХТИН, М. М. (1979/1982), *Estética de la creación verbal* [traducció de Bubnova, T.], Mèxic, Siglo Veintiuno.
- (1981), *The Dialogic Imagination* [traducció d'Emerson, C. i M. Holquist], Austin, University of Texas Press.
- БШАБНА, Н. К. (1994), *The Location of Culture*, Londres, Nova York, Routledge.
- BHATTI, V. K. (1993), *Analysing Genre. Language Use in Professional Settings*, Essex, Longman.
- BOHANNAN, P. (1992), *Para raros, nosotros. Introducción a la antropología cultural* [traducció de Llinars García, M.], Madrid, Akal.
- BONJA ALBI, A. i E. MONZÓ NEBOT (2001), *Aplicación de los métodos de*

- aprendizaje cooperativo a la enseñanza de la traducción jurídica: cuaderno de bitácora* [publicació en CD-Rom], Múrcia, Universitat de Múrcia.
- BOURDIEU, P. i J. C. PASSERON (1977), *Reproduction in Education and Society*, Londres, Sage.
- BUCHER, R. i A. L. STRAUSS (1961), «Professions in process», *American Journal of Sociology*, 66, pàg. 325-334.
- CARBONELL i CORTÉS, O. (1997), «Del “conocimiento del mundo” al discurso ideològic: El papel del traductor como mediador entre culturas» dins MORILLAS, E. i J.P. ÀRIAS (ed.) (1997), *El papel del traductor*, Salamanca, Colegio de España, pàg. 59-74.
- CORTS GENERALS (1882/1997), *Ley de Enjuiciamiento Criminal*, Barcelona, J. M. Bosch.
- VAN DIJK, T. A. (1980), *Macrostructures*, Hillsdale, NJ, Lawrence Erlbaum.
- EVEN-ZOHAR, I. (1978), «The position of translated literature within the literary polysystem» dins HOLMES, J. S. i altres (ed.) (1978), *Literature and Translation: New Perspectives in Literary Studies*, Lovaina, Acco.
- FERNÁNDEZ MOSTAZA, E. (1999), «La societat (I): el procés de socialització» dins CARDÚS i ROS, S. (ed.) (1999), *La mirada del sociòleg. Què és? Què diu? Què fa la sociologia?*, Barcelona, Universitat Oberta de Catalunya, Proa, pàg. 41-64.
- FOUCAULT, M. (1982), *L'ordre del discurs i altres escrits*, Barcelona, Laia.
- FRAWLEY, W. (1984), «Prolegomenon to a theory of translation» dins FRAWLEY, W. (ed.) (1984), *Translation: Literary, Linguistic, and Philosophical Perspectives*, Londres i Toronto, Associated University Press, pàg. 159-175.
- GARCÍA LEQUIERDO, I. (1999), *Contraste lingüístico y traducción. La traducción de los géneros textuales* [23], València, LENTEX, Centro de Estudios de Comunicación Interlingüística e Intercultural, Universitat de València.
- GEERTZ, C. (1983), *Local Knowledge. Further Essays in Interpretative Anthropology*, Londres, Basic Books.
- (1993), *The Interpretation of Cultures*, Londres, Harper Collins.
- GELNER, E. (1988), *Plough, Sword and Book*, Londres, Collins Harvill.
- HATTA, B. i I. MASON (1990), *Discourse and the Translator*, Londres, Longman.
- HICKEY, L. (1998), «Perlocutionary equivalence: Marking, exegesis and re-contextualisation» dins HICKEY, L. (ed.) (1998), *The Pragmatics of Translation*, Clevedon, Multilingual Matters, pàg. 217-232.
- HURTADO ALBER, A. (1995), «La didáctica de la traducción» dins LE BEL, E.

- (ed.) (1995), *Le masque et la plume. Traducir: reflexiones, experiencias y prácticas*, Sevilla, Servicio de Publicaciones de la Universidad de Sevilla, pàg. 65-92.
- (1999), «La competencia traductora y su adquisición. Un modelo holístico y dinámico» dins **CHAUMBE, F.** i **R. MUÑOZ** (ed.) (1999), *Perspectives: Studies in Translatology*, vol. 7: 2, pàg. 177-188.
- KAFKA, F.** (1913/1999), *El procés*, Barcelona, Proa.
- KOTTAH, C. P.** (1996), *Antropología. Una exploración de la diversidad humana con temas de la cultura hispana* [traducció d'Arcal, J.C.L.], Madrid, McGraw-Hill.
- KRESS, G.** (1985), *Linguistic Processes in Sociocultural Practice*, Victòria, Deakin University Press.
- LOTMAN, I.** (1993/1999), *Cultura y explosión: lo previsible y lo imprevisible en los procesos de cambio social* [traducció de Muschietti, D.], Barcelona, Gedisa.
- MACDONALD, K. M.** (1995), *The Sociology of Professions*, Londres, Thousand Oaks i Nova Delhi, Sage.
- MANQUENEAU, D.** (1998), *Analyser les textes de communication*, París, Dunod.
- MERTON, R. K.** (1957), «Some preliminaries to a sociology of medical education» dins **MERTON, R. K.** i altres (ed.) (1957), *The Student Physician*, Cambridge, Mass., Harvard University Press, pàg. 3-79.
- MILLER, C. R.** (1984), «Genre as social action», *Quarterly Journal of Speech*, 70, pàg. 151-167.
- MILLER, S. J.** (1970), *Prescription for Leadership: Training for the Medical Élite*, Chicago, Aldine.
- MONTEÓ NEBOT, E.** (2001), *El concepte de gènere discursiu: una aplicació a la traducció jurídica* [treball d'investigació], Castelló de la Plana, Departament de Traducció i Comunicació, Universitat Jaume I.
- (2002), «Traductors que socialitzen traductors. L'ús de textos originals i traduccions en la classe de traducció jurídica» [comunicació], *II Jornada de Millora Educativa*, 25 de febrer de 2002, Castelló de la Plana, Universitat Jaume I.
- MONTEÓ NEBOT, E.**; **A. BORJA ALBI** i **S. JENNINGS** (2001), «Creació de recursos interactius per a les assignatures de traducció jurídica» dins **GARCÍA BACETE, V. J.** i **M. Á. FORTEA BAGÁN** (ed.) (2000), *Docència universitària: Avanços recents*, Castelló de la Plana, Unitat de Suport Educatiu, Vicerectorat de Docència i Estudiants, Vicerectorat d'Ordenació Acadèmica i Professorat, Universitat Jaume I, pàg. 253-261.
- MURPHY, R.** (1988), *Social Closure*, Oxford, The Clarendon Press.

- PACTE** (2000), «Acquiring translation competence: Hypotheses and methodological problems in a research project» dins **BEEBY**, A. i altres (ed.) (2000), *Investigating Translation*, Amsterdam, Filadèlfia, John Benjamins, pàg. 99-106.
- REISS**, K. i **H. J. VERMEER** (1989/1991), *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie*, Tübingen, Niemeyer.
- SNELL-HORNBY**, M. (1988/1995), *Translation Studies. An Integrated Approach*, Amsterdam i Filadèlfia, John Benjamins.
- SWALES**, J. (1990), *Genre Analysis. English in Academic and Research Settings*, Cambridge, Cambridge University Press.
- VAN TIEGHEM**, P. (1938), «La question des genres littéraires», *Hélicon*, 1, pàg. 95-101.
- TODOROV**, T. (1988), *Teoría de los géneros literarios*, Madrid, Arco-Libros.
- TROSBORG**, A. (ed.) (1997), *Text Typology and Translation*, Amsterdam, John Benjamins.
- VENUTI**, L. (1995), *The Translator's Invisibility. A History of Translation*, Londres i Nova York, Routledge.
- VIDAL CLARAMONTE**, Á. (1998), *El futuro de la traducción. Últimas teorías, nuevas aplicaciones*, València, Institució Alfons el Magnànim, Diputació de València.

—abstract / extracto—

**LEGAL TEXTS AND THEIR TRANSLATIONS:
WITNESSES TO KNOWLEDGE AND
TRAINING TOOLS FOR THE LEGAL
TRANSLATOR**

Esther **MONEÓ**

In the training of legal translators, the use of texts written by jurists allows future translators to become acquainted with an important part of this community, since these texts attest to their culture, and since all culturally defined objectives are impregnated with values, attitudes and knowledge. Thus, the legal translator has the possibility of becoming familiarized with the discourse of what will become his principal client

**TEXTOS JURÍDICOS Y TRADUCCIONES:
TESTIMONIOS DE CONOCIMIENTOS
Y HERRAMIENTAS DE FORMACIÓN PARA
EL TRADUCTOR JURÍDICO**

Esther **MONEÓ**

En la formación de traductores jurídicos, el uso de los textos que producen los juristas permite que los futuros traductores conozcan una parte muy importante de esta comunidad, puesto que en esos textos se da testimonio de su cultura al estar todos los objetos culturalmente definidos impregnados de valores, actitudes y conocimientos. Por ello, el traductor jurídico tiene la posibilidad de conocer discursivamente a

base, and of receiving training in this culture as an integral part of the skills needed to work as a translator. Nevertheless, a practice that is not so widespread in the development of the legal translator (or in professional practice, for that matter) is the use of the translations of these texts, which attest to the culture of the translator himself. This article seeks to illustrate the relationship between the texts and the communities that produce them, in order to highlight the effects that the choice of these texts has within the context of the development of the legal translator. For this reason, emphasis is placed on the importance of the discursive text in the community of jurists and on the demands placed on the discursive text, which also affect translations. The idea is to draw attention to the fact that specialized texts are essential elements of specialized communities and that the legal translator (specifically, the Catalan and English legal translator), as a mediator between two different legal cultures, has textual demands of his own that are not derived from the original texts, but from the function of the translator in society. Consequently, it has become necessary to use translations in training in order to allow the translator to have access to the textual behavior of his own models of conduct—the professional translators—. The benefits that may be derived therefrom would have repercussions for the developing translator and the quality of his work, and consequently, would also represent an important gain for the society that uses his services.

quien será su principal cliente y de formarse en su cultura como una parte integrante de las competencias que necesita para llevar a cabo el trabajo de traductor. No obstante, una práctica menos extendida en la formación del traductor jurídico (y en la práctica profesional) es el uso de las traducciones de esos textos, que dan testimonio de la cultura del traductor mismo. En este artículo se pretende ilustrar la relación entre los textos y las comunidades que los producen a fin de destacar los efectos que tiene la elección de los mismos en el contexto de formación del traductor jurídico. Por este motivo, se destaca la importancia del texto discursivo en la comunidad de los juristas, las exigencias que en ellos recaen y que también afectan a las traducciones. Se pretende llamar la atención sobre el hecho de que los textos especializados son partes fundamentales de las comunidades especializadas y que el traductor jurídico (específicamente, el traductor jurídico de inglés y catalán), como mediador entre dos culturas jurídicas diferentes, se enfrenta a unas exigencias textuales propias que no se derivan de los textos originales, sino de la función del traductor en la sociedad. En consecuencia, se demuestra la necesidad del uso de traducciones en la formación para poder acceder al comportamiento textual de sus propios modelos de conducta, los traductores profesionales. Los beneficios que se podrían derivar de ese uso repercutirían en el traductor en formación, en la calidad de su trabajo y, por lo tanto, también sería beneficioso para la sociedad que hace uso de sus servicios.